

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Confessio Fidei Exhibita Invictiss. Imp. Carolo V. Caesari
Avg. in Comicijs Augustæ. Anno M. D. XXX.**

Melanchthon, Philipp

Augsburg, 1535

VD16 C 4710

De Confessione Et Satisfactione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34184

Tertullianus

tres alias de alia parte poenitentiae loquantur, non tantum de una parte, sed de utraque, hoc est, de contritione & fide, excerpte & coniungere sententias profuisset. Nam Tertullianus egregie de fide loquitur, amplificans iusiurandum illud apud Prophetam. *Viuo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & uiuat.* Quia enim iurat Deus, nolle se mortem peccatoris, ostendit requiri fidem, ut iuranti credamus, & certo statuamus eum nobis ignoscere. Magna debet esse autoritas apud nos promissionum diuinarum per sese. At haec promissio etiam iureiurando confirmata est. Quare si quis non statuit sibi ignosci, is negat Deum uerum iurasse, qua blasphemia atrocior nulla excogitari potest. Sic enim ait Tertullianus. *Inuitat premio salutem, iurans etiam, Viuo dicens, cupit sibi credi. O beatos quorum causa iurat Deus. O miserimos, si nec iuranti Domino credimus.* Atque hic sciendum est, quod haec fides debeat sentire, quod gratis nobis ignoscat Deus propter Christum, propter suam promissionem, non propter nostra opera, contritionem, confessionem, satisfactionem aut dilectionem. Nam si fides nitatur his operibus, statim fit incerta, quia conscientia pauca uidet haec opera indigna esse. Ideo praclare ait Ambrosius de poenitentia. *Ergo & agendam poenitentiam, & tribuendam ueniam credere nos conuenit, ut ueniam tamen tanquam ex fide speremus, tanquam ex syngrapha fides impetrat.* Item fides est quae peccata nostra cooperit. Extant itaque sententiae apud Patres, non solum de contritione & operibus, sed etiam de fide. Verum aduersarij, cum neque naturam poenitentiae intelligant, neque sermonem Patrum, excerptunt dicta de parte poenitentiae, uidelicet de operibus, Alibi dicta de fide, cum non intelligunt, praetereunt.

DE CONFESSIOE ET
SATISFACTIONE.

Boni

Boni uiri facile iudicare possunt, plurimum referre, ut de superioribus partibus, uidelicet contritione & fide, conseruetur uera doctrina. Itaque in his locis illustrandis semper plus uersati sumus, de confessione & satisfactionibus non admodum rixati sumus. Nam & nos confessionem retinemus precipue propter absolutionem, quæ est uerbum dei, quod de singulis autoritate diuina pronunciat potestas clauium. Quare impium esset ex ecclesia priuatam absolutionem tollere. Nec quid sit remissio peccatorum, aut potestas clauium intelligunt, si qui priuatam absolutionem aspernantur. Cæterum de enumeratione delictorum in confessione supra diximus, quod sentiamus eam non esse iure diuino necessariam. Nam quod obijciunt quidam, Iudicem prius debere cognoscere causam, priusquam pronunciat, hoc nihil ad hanc rem pertinet, quia absolutio est executio alieni beneficii, non est iudicium. Christus enim dedit mandatum remittendi peccata, id mandatum exequentur ministri. Non habent mandatum de cognoscendis occultis. Hoc intelligi potest ex eo, quia infinita peccata remittunt, quæ nec nos ipsi meminimus, quibus remittuntur. Et si penderet remissio ex cognitione, tota res esset incerta. Cæterum in his delictis quæ publice nota sunt, qualem habeat iurisdictionem ecclesia, id non pertinet ad præsentem disputationem. Nam hæc quia nota sunt, nominatim accusantur, & postea nominatim remittuntur, si autor uelit recipi ab ecclesia. Et ridiculum est huc transferre dictum Salomonis. Diligenter cognosce uultum pecoris tui. Nihil enim dicit Salomon de confessione, sed tradit Oeconomicum præceptum patrifamilias, ut utatur suo, & abstineat ab alieno, & iubet eum res suas diligenter curare, ita tamen, ne studio augendarum facultatum, occupatus animus, abijciat timorem dei, aut fidem, aut curam uerbi dei. Sed aduersarij nostri mirifica metamorphosi transformant dicta scripturæ, in quaslibet sententias. Hic cognoscere significat eis audire confessiones, Vultus non externam conuersationem, sed arcana conscientia. Pecudes signi-

*De enumeratione
delictorum*

ficant homines. Sane bella est interpretatio, & digna istis contēptoribus studiorū eloquentiæ. Quod si uelit aliquis per similitudinem transferre præceptum a patrefamilias ad pastore ecclesiæ, certe uultum debet interpretari de externa conuersatione. Hęc similitudo magis quadrabit, sed omittamus ista. Aliquoties fit in Psalmis mentio confessionis, ut, Dixi, confitebor aduersum me in iustitiam meam domino, & tu remisisti iniquitatem peccati mei. Talis confessio peccati, quæ deo fit, est ipsa contritio. Nam cum deo fit confessio, corde fieri necesse est, non solum uoce, sicut fit in scenis ab histrionibus. Est igitur talis confessio, contritio, in qua sentientes iram dei, confitemur deum iuste irasci, nec placari posse nostris operibus. Et tamen quærimus misericordiã, propter promissionem dei. Talis est hæc confessio, Tibi soli peccaui, ut tu iustificeris, & uincas cum iudicaris, id est, fateor me peccatore esse, & meritum æternam iram, nec possum opponere meas iustitias, mea merita tuæ iræ. Ideo pronuncio te iustum esse cum condemnas & punis nos. Pronuncio te uincere, quãdo hypocritæ iudicant te, quod sis iniustus, qui ipsos punias aut condemnes benemeritos. Imo nostra merita non possunt opponi tuo iudicio, sed ita iustificabimur, si tu iustifices, si tu reputes nos iustos per misericordiam tuam. Fortassis & Iacobum citabit aliquis, Confitebimini uicissim delicta. Sed hic non loquitur de cōfessione sacerdotibus facienda, sed in genere de reconciliatione fratrum inter se. Iubet enim mutuam esse confessionem.

Porro aduersarij nostri multos doctores receptissimos damnabunt, si contendent enumerationem delictorum in cōfessione necessariam esse iure diuino. Quanquam enim confessionem probamus, & quandam examinationē prodesse iudicamus, ut institui homines melius possint, tamen ita moderanda res est, ne conscientijs iniiciantur laquei, quæ nunquam erunt tranquille, si existimabunt se non posse consequi remissionem peccatorum, nisi facta illa scrupulosa enumeratione. Hoc certe falsissimum est quod ad

uersarij posuerunt in confutatione, q̄ confessio integra sit necessaria ad salutem. Est enim impossibilis. Et quales laqueos hic iniiciunt conscientia, cum requirunt integram confessionem: Quando enim statuet conscientia integram esse confessionem: Apud scriptores Ecclesiasticos fit mentio confessionis, sed hi non loquuntur de hac enumeratione occultorum delictorum, sed de ritu publicae poenitentiae. Quia enim lapsi aut famosi non recipiebantur sine certis satisfactionibus, ideo confessionem faciebant isti apud presbyteros, ut pro modo delictorum praescriberentur eis satisfactiones. Haec tota res nihil simile habuit huic enumerationi, de qua nos disputamus. Confessio illa fiebat non q̄ sine ea non posset fieri remissio peccatorum coram deo. Sed q̄ non poterant satisfactiones praescribi, nisi prius cognito genere delicti. Nam alia delicta habebant alios Canones.

Et ex illo ritu publicae poenitentiae reliquum habemus etiam nomen satisfactionis. Nolebant enim sancti Patres recipere lapsos aut famosos, nisi prius cognita & spectata poenitentia eorum, quantum fieri poterat. Et huius rei multae uidentur fuisse causae. Nam ad exemplum pertinebat, castigare lapsos, sicut & glosa in Decretis admonet, & indecorum erat, homines famosos statim admitttere ad communionem. Hi mores diu iam antiquati sunt. Nec necesse est eos restituere, quia non sunt necessarij ad remissionem peccatorum coram deo. Neq̄ hoc senserunt Patres, mereri homines remissionem peccatorum per tales mores, aut talia opera. Quanquam haec spectacula imperitos solent fallere, ut putent se per haec opera mereri remissionem peccatorum coram deo. Verum si quis sic sensit, Iudaice & gentiliter sensit. Nam & Ethnici habuerunt quasdam expiationes delictorum, per quas fingebant se reconciliari deo. Nunc autem more antiquato, manet nomen satisfactionis, & uestigium moris, q̄ in confessione praescribuntur certae satisfactiones, quas definiunt esse opera non debita. Nos uocamus satisfactiones Canonicas. De his sic sentimus, sicut de enumeratio

DE CONFESSIOE ET

ne, q̄ satisfactiōes Canonicae non sint necessariae iure diuino ad remissionem peccatorum. Sicut neq; illa spectacula uetera satisfactiōum in poenitentia publica iure diuino necessaria fuerunt ad remissionem peccatorum. Retinenda est enim sententia de fide, q̄ fide consequamur remissionem peccatorum propter Christū, non propter nostra opera praecedentia aut sequentia. Et nos ob hanc causam praecipue de satisfactiōibus disputauius, ne susciperentur ad obscurandam iustitiam fidei, neue existimarent homines se propter illa opera consequi remissionem peccatorum, Et adiuuant errorem multa dicta quae in scholis iactantur, quale est quod in definitione satisfactiōis ponunt, fieri eam ad placandā diuinam offensam.

Sed tamen fatentur aduersarij, q̄ satisfactiōes non profint ad remissionem culpae. Verum fingunt satisfactiōes prodesse ad redimendas poenas, seu purgatorij, seu alias. Sic enim docent in remissione peccati deum remittere culpam. Et tamen quia conuenit iustitiae diuinae punire peccatum, mutare poenam aeternam in poenam temporalem. Addunt amplius, partē illius temporalis poenae remitti potestate clauium, reliquum autem redimi per satisfactiōes. Nec potest intelligi quarum poenarum pars remittatur potestate clauium, nisi dicant partē poenarū purgatorij remitti, qua ex re sequeretur, satisfactiōes tantum esse poenas redimētes purgatorium. Et has satisfactiōes dicunt ualere, etiamsi fiant ab his qui relapsi sunt in peccatum mortale, quasi uero diuina offensa placari queat ab his qui sunt in peccato mortali. Haec tota res est commentitia, recens conficta, sine autoritate scripturae & ueterum scriptorum Ecclesiasticorum. Ac ne Longobardus quidem de satisfactiōibus hoc modo loquitur. Scholastici uiderūt in ecclesia esse satisfactiōes, nec animadueterunt illa spectacula instituta esse tum exēpli causa, tum ad probandos hos qui petebant recipi ab ecclesia. In summa, non uiderunt esse disciplinam, & rem prorsus politicam, Ideo superstitiose finxerunt eas, non ad

Longobardus

disciplinam coram Ecclesia, sed ad placandum Deum ualere. Et sicut alias saepe incommode cōmiscuerunt spiritualia & πολιτικά idem accidit & in satisfactionibus. Atqui glosa in Canonibus aliquoties testatur has obseruationes institutas esse propter disciplinam Ecclesiae.

Videte autem quomodo in confutatione, quam ausi sunt obtrudere Cæsa, Maiestati, probent hæc sua figmenta. Multa dicta ex scripturis citant, ut fucum imperitis faciant, quasi hæc res habeat autoritatem ex scripturis, quæ adhuc Longobardi tempore ignota erat. Allegant has sententias. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Item, exhibete membra uestra seruire iustitiæ. Item, Christus prædicat pœnitentiã. Agite pœnitentiã. Itē Christus iubet Apostolos pœnitentiã prædicare. Et Petrus prædicat pœnitentiã Actu. 2. Postea citant quædam dicta Patrum & Canones. Et concludūt his uerbis. Satisfactiones in Ecclesia cōtra expressum Euangelium & Conciliorum & Patrum decreta abolendæ non sunt, quin imo absoluti a sacerdote iniūctam pœnitentiã perficere debent, illud Pauli sequentes. Dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.

Deus perdat istos impios Sophistas, tam scelestè detorquentes uerbum Dei ad sua somnia uanissima. Quis bonus uir nō cōmoueat indignitate tanta? Christus inquit. Agite pœnitentiã. Apostoli prædicant pœnitentiã, Igitur pœnæ æternæ compensantur satisfactionibus nostris, Igitur clauēs habent mandatum remittendi partem pœnarum purgatorij, Igitur satisfactiones redimunt pœnas purgatorij. Quis docuit istos asinos hanc Dialecticam? Sed hæc neq; Dialectica, neq; Sophistica est, sed est Sycophantica. Ideo allegant hanc uocem. Agite pœnitentiã, ut cum tale dictum contra nos citatum imperiti audiunt, concipiant opinionem nos totam pœnitentiã tollere. His artibus alienare ani-

mos, & inflammare odia conatur, ut conclament cōtra nos impetriti, tollendos esse e medio tam pestilētes hæreticos, qui improbant pœnitentiam.

Sed speramus apud bonos uiros has calumnias parum profecturas esse. Et Deus tantam impudentiam ac malitiam nō diu feret. Nec utiliter consulit suæ dignitati Romanus Pontifex, q̄ tales Patronos adhibet, q̄ rem maximam iudicio horum Sophistarum permittit. Nam cum nos in confessione fere summā doctrinæ Christianæ uniuersæ complexi simus, adhibendī fuerant iudices de tantis, tam multis, & tam uarijs negocijs pronuntiaturi, quorum doctrina & fides bonis uiris probaretur. Idq̄ te Campegi pro tua sapientia prouidere decebat, ne quid in tantis rebus isti scriberent, quod aut hoc tempore, aut ad posteros uideatur posse minuere Romanæ sedis existimationem. Si Romana sedes censet æquum esse, ut omnes gentes agnoscant eam pro magistra fidei, debet operam dare, ut docti & integri uiri de religionibus cognoscant. Quid enim iudicabit mundus, si quando proferetur in lucem, scriptum aduersariorum, quid iudicabit posteritas, de his calumniosis iudicijs? Vides Campegi hæc esse postrema tempora, in quibus Christus prædixit plurimum periculi fore religioni. Vos igitur qui tanquam in specula sedere, & gubernare religiones debetis, his temporibus oportuit singularem adhibere tū prudentiam tum diligentiam. Multa sunt signa, quæ nisi prouideritis, minantur mutationem Romano statui, Et erras, si tantum uis & armis existimas Ecclesias retinendas esse. Doceri de religione postulant homines. Quam multos esse existimas, non tantum in Germania, sed etiam in Anglia, in Hispania, in Gallijs, in Italia, deniq̄ in ipsa urbe Roma, qui quoniā uident exortas esse de maximis rebus controuersias, dubitare alicubi incipiunt, & taciti indignantur, q̄ has tantas res rite cognoscere & iudicare recusatis, q̄ non explicatis ambigentes conscientias, q̄ tantum iubetis nos armis opprimi ac deleri. Multi autem sunt boni uiri, qui facilius

o Campegi

mortem, & omnia genera suppliciorum ferrent, quam ferunt hęc dubitationem. Nec satis expendis, quāta res sit Religio, si bonos uiros leuiter existimas angī, sic ubi incipiunt ambigere de aliquo dogmate. Et hęc dubitatio non potest non parere summam odiū acerbiter, aduersus illos, qui cum mederi cōscientijs debebāt, obstitunt, quo minus explicari res possit. Non hic dicimus Dei iudicium uobis pertimescendum esse, Nam hoc leuiter curare Pontifices putant, qui cum ipsi teneant clauēs, scilicet pateface-
 re sibi cœlum cum uolunt possunt. De hominum iudicijs, deq̄
 tacitis uoluntatibus omnium gentium loquimur, quæ profecto
 hoc tempore requirunt, ut hęc negotia ita cognoscantur, atq̄ cō-
 stituantur, ut sanentur bonæ mentes, & a dubitatione liberentur.
 Quid enim futurum sit, si quando eruperint odia illa aduersus
 uos, pro tua sapientia facile iudicare potes. Verum hoc beneficio
 deuincire omnes gentes uobis poteritis, quod omnes sani homi-
 nes, summum & maximum iudicant, si dubitantes conscientias
 sanaueritis. Hęc non eo diximus q̄ nos de nostra confessione du-
 bitemus, Scimus enim eam ueram, piam, & pijs conscientijs uti-
 lem esse. Sed credibile est passim multos esse, qui non de leuibus
 rebus ambigunt, nec tamen audiunt idoneos Doctores qui me-
 deri conscientijs ipsorum possint.

Sed redeamus ad propositum, scripturæ citatę ab aduersarijs
 prorsus nihil loquuntur de Canoncis satisfactionibus & de opi-
 nionibus Scholasticorum, cum constet eas nuper natas esse. Qua-
 re mera calumnia est, q̄ detorquet scripturas ad illas suas opinio-
 nes. Nos dicimus q̄ pœnitentiam hoc est conuersionem seu re-
 generationē, boni fructus, bona opera, in omni uita sequi debeāt.
 Nec potest esse uera conuersio, aut uera contritio, ubi non sequū-
 tur mortificationes carnis, & boni fructus. Veri terrores, ueri do-
 lores animi, non patiuntur corpus indulgere uoluptatibus, & ue-
 ra fides non est ingrata Deo, nec contemnit mandata Dei. De-
 niq̄ nulla est interior pœnitentia, nisi foris pariat etiam casti-

*pontificalis uoluntatis
 patefaceere possunt*

gationes carnis. Et hanc dicimus esse sententiam Iohannis, cum ait. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Item Pauli, cum ait. Exhibete membra uestra, seruire iustitiæ, sicut & alibi inquit. Exhibete corpora uestra, hostiam uiuam, sanctam &c. Et cum Christus inquit. Agite pœnitentiã, certe loquitur de tota pœnitentiã, de tota nouitate uitæ, & fructibus, non loquitur de illis hypocriticis satisfactionibus, quas fingunt Scholastici tum quoq; ualere ad compensationem pœnæ purgatorij, aut aliarum pœnarum, cum fiunt ab his qui sunt in peccato mortali.

Ac multa colligi argumenta possunt, q; hæc dicta scripturæ nullo modo pertineant ad Scholasticas satisfactiones. Isti fingunt satisfactiones esse opera indebita. Scriptura autem in his sententijs requirit opera debita. Nã hæc uox Christi est uox præcepti, Agite pœnitentiã, Item, Aduersarij scribunt confitentem, si recuset suscipere satisfactiones, non peccare, sed persoluturum esse has pœnas in purgatorio. Iam hæc sententiæ sine cõtrouersia, præcepta sunt ad hanc uitam pertinentia. Agite pœnitentiã, facite fructus dignos pœnitentiæ, Exhibete mēbra uestra seruire iustitiæ. Quare nõ possunt detorqueri ad satisfactiões, quas recusare licet, Nõ. n. licet recusare p̄cepta dei. Tertio, Indulgentiæ remittunt illas satisfactiões, ut docet Cap. Cũ ex eo, de pœnitentijs & remission. At indulgentiæ nõ soluunt nos illis p̄ceptis. Agite pœnitentiã, facite fructus dignos pœnitentiæ. Itaq; manifestũ est male detorqueri illa dicta scripturæ ad Canonicas satisfactiones. Videte porro qd sequat. Si pœnæ purgatorij sunt satisfactiões, seu satisfactiões, aut satisfactiones sunt redēptio pœnarũ purgatorij, num etiã hæc sententiæ præcipiunt ut animæ castigentur in purgatorio? Id cũ sequi necesse sit ex aduersariorum opinionibus, hæc sententiæ nouo modo interpretandæ erunt, Facite fructus dignos pœnitentiæ, Agite pœnitentiã, hoc est, paciamini pœnas purgatorij post hanc uitam. Sed piget has ineptias aduersariorum pluribus reuellere. Constat enim scripturam loqui de operibus debitis, de
tota

Tota nouitate uitæ, non de his obseruationibus operum non debitorum, de quibus loquuntur aduersarij. Et tamen his figmentis defendunt ordines, uenditionem Missarum, & infinitas obseruationes, q̄ scilicet sint opera, si non pro culpa, tamen pro pœna satisficientia.

Cum igitur scripturæ citatæ non dicant, q̄ operibus non debitis pœnæ æternæ compensandæ sint, temere affirmant aduersarij, q̄ per satisfactiones Canonicas pœnæ illæ compēsantur. Præterea cum certissimum sit remissionem peccatorum gratuitam esse, seu gratis propter Christum donari, sequitur non requiri satisfactiones. Et euangelium habet mandatum gratis remittēdi peccata, non imponēdi pœnas, & nouas leges, aut partem pœnarū imponēdi parte remissa. Vbi enim leguntur hæc in scripturis: Christus de remissione peccati loquitur, cum ait, Quidquid solueris &c. quo remisso sublata est mors æterna, & reddita uita æterna. Neq̄ hīc loquitur de imponendis pœnis, quidquid ligaueris. Sed de retinēdis peccatis illorum qui non conuertuntur. Sed dicitur Longobardi de parte pœnarum remittenda, sumptum est a Canonicis pœnis. Harum partem remittebant pastores. Quamquam igitur sentimus, q̄ pœnitentia debeat bonos fructus parere propter gloriam & mandatum dei. Et boni fructus habēt mandata dei, uera ieiunia, ueræ orationes, ueræ elemosynæ &c. tamē hoc nusquam reperimus in scripturis sanctis, q̄ pœnæ æternæ nō remittantur nisi propter pœnam purgatorij, aut satisfactiones Canonicas, hoc est propter certa quædam opera non debita, aut q̄ potestas clauium habeat mandatum commutandi pœnas, aut partem remittēdi. Hæc probanda erant aduersarijs.

Præterea mors Christi nō est solum satisfactio pro culpa, sed etiā pro æterna morte, iuxta illud, Ero mortua, o mors. Quid est igitur monstri, dicere q̄ Christi satisfactio redimat culpam, Nostræ pœnæ redimāt mortem æternam, ut iam illa uox, Ero mortua, intelligi debeat, non de Christo, sed de nostris operibus, &

quidem non de operibus a deo præceptis, sed de frigidis quibusdam obseruationibus excogitatis ab hominibus. Et dicuntur mortem abolere, etiam cum fiunt in peccato mortali. Incredibile est, quanto cum dolore has ineptias aduersariorum recitemus, quas qui expendit, non potest non succensere istis doctrinis demoniorum, quas sparsit in ecclesia diabolus, ut opprimeret cognitionem legis, & euangelij, pœnitentiæ, & uiuificationis, & beneficiorum Christi. Nam de lege sic dicunt, Deus condescendens nostræ infirmitati, constituit homini mensuram eorum ad quæ de necessitate tenetur, quæ est obseruatio præceptorum, ut de reliquo, id est, de operibus supererogationis possit satisfacere de commissis. Hic fingunt homines legem dei ita facere posse, ut plus etiam, quàm lex exigat facere possimus. Atqui scriptura clamat, quod multum absumus ab illa perfectione, quam lex requirit. Sed isti fingunt legem dei contentam esse externa & ciuili iustitia, non uident eam requirere ueram dilectionem dei ex toto corde &c. damnare totam concupiscentiam in natura. Itaque nemo tantum facit, quantum lex requirit. Ridiculum igitur est, quod fingunt nos amplius facere posse. Quanquam enim externa opera facere possumus, non mandata lege dei, tamen illa est uana, & impia fiducia, quod legi dei sit satisfactum. Et ueræ orationes, ueræ eleemosynæ, uera ieiunia, habent præcepta dei, & ubi habent præceptum dei, non possunt sine peccato omitteri. Verum illa opera quatenus non sunt præcepta lege dei, sed habent certam formam ex humano præscripto, sunt opera traditionum humanarum, de quibus Christus dicit, Frustra colunt me mandatis hominum, ut certa ieiunia, instituta non ad carnem coercendam, sed ut per id opus reddatur honos deo, ut ait Scotus, & compensetur mors æterna. Item certus numerus precum, certus modus eleemosynarum, cum ita fiunt, ut ille modus, sit cultus ex opere operato, reddens honorem deo, & compensans mortem æternam. Tribuunt enim ex opere operato satisfactionem, quia docet quod ualeant etiam in his qui sunt in peccato mortali, iam illa longè

gius recedunt a præceptis dei, peregrinationes, & harum magna est uarietas, alius facit iter cataphractus, alius facit iter nudis pedibus. Hæc uocat Christus inutiles cultus, quare non profunt ad placandam offensam dei, ut aduersarij loquuntur. Et tamen hæc opera magnificis titulis ornantur, uocantur opera supererogationis, Tribuitur eis honos, & sint præciū pro morte æterna. Ita præferuntur operibus præceptorum dei. In hunc modum lex dei bisariam obscuratur, & quia putatur legi dei satisfactum esse, per externa & ciuilia opera, & quia adduntur traditiones humanæ, quarum opera præferuntur operibus legis diuinæ. Deinde obscuratur pœnitentia & gratia. Nam mors æterna non redimitur illa pensatione operū, quia est ociosa, nec degustat in præsentia mortem. Alia res opponenda est mortis cum tentat nos. Sicut enim ira dei fide in Christū uincitur, ita uincitur mors fide in Christū. Sicut Paulus ait, Deo gratia, qui dat nobis uictoriam per dominum nostrum Iesum Christum, non inquit, qui dat nobis uictoriam, si aduersus mortem opponamus satisfactiones nostras. Aduersarij ociosas speculationes tractant de remissione culpæ, nec uident quomodo in remissione culpæ, liberetur cor ab ira dei, & a morte æterna, per fidem in Christum. Cum igitur mors Christi sit satisfactio pro morte æterna, & cum ipsi aduersarij fateantur illa opera satisfactionum esse opera non debita, sed opera traditionum humanarū, de quibus Christus inquit, & sint inutiles cultus, tuto possumus affirmare, & satisfactiones Canonice nō sint necessariae iure diuino, ad remissionem culpæ, aut pœnæ æternæ, aut pœnæ purgatorij.

Sed obijciunt aduersarij uindictam seu pœnam necessariam esse ad pœnitentiam, quia Augustinus ait, Pœnitentiam esse uindictam punientē &c. Sicut alibi quorūdam opera præcipiuntur, interpretantur ea aduersarij satisfactiones & propitiationes esse, ita hic quia fit pœnæ mentio, detorquent eam ad satisfactionem. Augustinus non hoc sensit dolorem in pœnitentia, præciū esse propitiationis

Augustinib

ter quod debeat remissio peccatorum, Sciebat enim gratis remitti peccata propter Christum, Sciebat Christi mortē sacrificiū esse pro peccatis nostris. Quidquid igitur, de uindicta, de pœnis citatur, semper ita accipi debet, ne gratuitam remissionem peccatorum euertat, ne obscuret meritum Christi, & abducat homines a fiducia Christi, ad fiduciam operum. Cæterum uindictam concedimus esse in pœnitentiā, non ut precium, sed uindicta formaliter est in pœnitentiā, quia ipsa regeneratio fit perpetua mortificatione uetustatis nostræ. Sunt terrores, sunt & alij motus qui peccato irascuntur, sed his non debetur remissio. Imo si fides non accederet, hi dolores afferrent mortem æternam. Sit sane belle dictū a Scoto pœnitentiā appellari quasi pœnæ tenentiā, modo ut pœna non intelligatur esse precium, pro quo debeat remissio. Et Augustinus nō loquitur de pœnis, quas remittunt clauēs, quare non recte detorquetur hoc dictum ad satisfactiones. De ueris pœnis, hoc est, de terroribus, & ueris animi doloribus loquitur, qui existunt in pœnitentiā. Neq; tamen excludimus externā carnis uexationē, hæc enim ueros animi dolores ultro sequitur. Ac longe errant aduersarij, si uerius pœnam esse iudicant, satisfactiones Canonicas, q̄ ueros terrores in corde. Stultissimum est nomē pœnæ detorquere ad has frigidās satisfactiones, non referre ad illos horribiles terrores conscientię, de quibus ait Dauid, Circumdederunt me dolores mortis &c. Quis non malit loricatus & cataphractus quærere templum Iacobi, Basilicam Petri, quam sustinere illam ineffabilem uim doloris, quæ est etiam in mediocribus si sit uera pœnitentiā.

At inquit, conuenit iustitiæ dei punire peccatum. Primum q̄ disputant, q̄ conueniat punire peccatum, satis ostendunt se cōtemnere Christi beneficium. Constituit deus precium pro nostris peccatis, non nostras pœnas, non nostras satisfactiones, sed mortem filij sui. Quæ tandē insania est, præferre nostras satisfactiones, satisfactioni Christi? Deinde ut maxime puniat deus, ta

men sentiendum est remissionem peccatorum nō deberi propter illam pœnam, & ne iniuria afficiatur beneficium Christi, & quia conscientia non potest reddi pacata, si remissio non contingit gratis. Postremo ut maxime Deus puniat, tamen pœnæ illæ nihil ad claves pertinent. Hæ nec de imponendis, nec de remittendis illis pœnis quæ sunt opera Dei, mandatum habent.

Cæterum concedimus Deum punire peccata, primū in contritione, cum in illis terroribus iram suam ostendit, sicut significat Dauid cum orat, Domine ne in furore tuo arguas me. Et Ieremix. Corripe me Domine, ueruntamen in iudicio, non in furore, ne ad nihilum redigas me. Hic sane de acerbissimis pœnis loquitur. Et fatentur aduersarij contritionem posse tantam esse, ut non requiratur satisfactio. Verius igitur contritio pœna est, quā satisfactio Canonice.

Secundo subiecti sunt sancti morti & alijs communibus afflictionibus, Sicut ait Petrus. Tempus est incipere iudiciū a domo Dei. Si autem primum a nobis, qualis erit finis istorum qui non credunt? Et ut hæ afflictiones plerunq; sint pœnæ peccatorum, tamen in pijs habent alium finem, infliguntur enim ad mortificandum præsens peccatum, quia in sanctis extinguūt & mortificant concupiscentiam. Mors enim ad hoc reliqua est in sanctis, ut aboleat hanc naturam immundam. Ideo Paulus ait. Corpus mortuū est propter peccatum, id est, mortificatur propter præsens peccatum quod adhuc in carne reliquum est. Crux igitur non pœna, sed exercitium est, & præparatio ad renouationem. Nam cū mortificatur præsens peccatum, cumq; inter tētationes discimus quæ rere auxilium Dei, & experimur præsentiam Dei, magis magisque agnoscimus diffidentiam cordium nostrorum, & erigimus nos fide. Ita crescit nouitas spiritus. Sicut Paulus ait. Etsi exterior homo corrumpitur, tamen interior renouatur de die in diem. Item Esaias ait. Angustia in qua clamāt, disciplina tua est ipsis. Præterea mors tunc uere pœna est, quando cor perterrefactum sentit

Corpus mortuū

Crux

iram Dei, iuxta illud. Aculeus mortis peccatū est. Postquam autem in sanctis, fide terrores peccati superati sunt, mors sine illo sensu iræ Dei proprie non est pœna. Porro clauēs neq̄ imponunt neq̄ remittunt has pœnas. Quare satisfactiones non pertinent ad has pœnas. Clauēs enim non remittunt aut mortem aut partem afflictionum communium. Iam si has pœnas compensant satisfactionibus, quare iubent in purgatorio satisfacere?

Obijciunt de Adam, de Dauide, qui propter adulteriū punitus est. Ex his exemplis faciunt uniuersalem regulam, q̄ singulis peccatis respondeant propriæ pœnæ temporales in imponenda potestate clauium. Prius dictum est sanctos sustinere pœnas, quæ sunt opera Dei, sustinent contritionem seu terrores, sustinent & alias communes afflictiones, Ita sustinent aliqui proprias pœnas a Deo impositas, exempli causa. Et hæc pœnæ nihil pertinent ad clauēs, quia clauēs neq̄ imponere, neq̄ remittere eas possunt, sed Deus sine ministerio clauium imponit & remittit. Nec sequitur uniuersalis regula. Dauidi propria pœna imposita est, Igitur præter communes afflictiones, alia quædam purgatorij pœna est, in qua singulis peccati singulis gradus respōdēt. Vbi docet hoc scriptura, non posse nos a morte æterna liberari, nisi per illam compensationem certarum pœnarum præter communes afflictiones? At contra sæpissime docet remissionem peccatorum gratis contingere propter Christum, Christum esse uictorem peccati & mortis, quare non est assuendum meritum satisfactionis. Et quamuis afflictiones reliquæ sint, tamen has interpretatur præsentis peccati mortificationes esse, non compensationes æternæ mortis, seu precia pro æterna morte. Iob excusatur, q̄ nō sit afflictus propter præterita mala facta. Itaq̄ afflictiones non semper sunt pœnæ, aut signa iræ, Imo pauidæ conscientia docendæ sunt alios fines afflictionū potiores esse, ne sentiant se a Deo reijci, si in afflictionibus nihil nisi pœnā & iram Dei uideāt. Alij fines potiores sunt considerandi, q̄ deus alienum opus faciat, ut suum opus facere

possit &c. Sic ut longa contione docet Esaias Cap. 28. Et cum
 discipuli interrogarent de cœco, quis peccasset. Iohannis. 9. res
 spondet Christus, causam cœcitat̄ esse, nō peccatum, sed ut ope
 ra dei in eo manifestentur. Et apud Ieremiam dicitur. Quibus nō
 erat iudiciū, bibentes bibent &c. Sicut Prophetæ interfecti sunt,
 Iohannes Baptista, & alij sancti. Quare afflictiones non semper
 sunt pœnæ pro certis factis præteritis, sed sunt opera Dei destina
 ta ad nostrā utilitatem, & ut potentia dei fiat conspectior in infir
 mitate nostra, Sic Paulus ait. Potentia dei perficitur in infirmita
 te mea. Itaq; corpora nostra debent esse hostiæ, propter uolunta
 tem dei, ad obedientiam nostram declarandā, non ad compen
 sandam mortem æternam, pro qua aliud precium habet Deus, scili
 cet mortem filij sui. Et in hanc sententiam interpretatur Grego
 rius ipsam etiam pœnam Davidis, cum ait. Si Deus propter pec
 catum illud fuerat comminatus, ut sic humiliaretur a filio, cur di
 misso peccato quod erat ei comminatus impleuit? Respōdetur,
 remissionem illam peccati factam esse, ne homo ad percipiendā
 uitam impediretur æternam. Subsecutum uero illud commina
 tionis exemplum, ut pietas hominis etiam in illa humilitate exer
 ceretur atq; probaretur. Sic & mortem corporis propter peccatū
 Deus homini inflixit, & post peccatorum remissionem propter
 exercendam iustitiam non ademit, uidelicet, ut exerceatur & pro
 betur iustitia istorum qui sanctificantur.

Nec; uero tolluntur communes calamitates proprie per illa
 opera satisfactionum Canoniarum, hoc est, per illa opera tradit
 tionum humanarum, quæ ipsi sic ualere dicunt, ex opere operato,
 ut etiam si fiant in peccato mortali, tamen redimant pœnas. Et
 cū obijcitur illud Pauli. Si nos iudicemus ipsi, nō iudicemur
 a Domino, uerbū iudicare intelligi debet de tota pœnitentia, &
 fructibus debitis, non de operibus nō debitis. Aduersarij nostri
 dant pœnas cōtemptæ Grammatices, cum intelligunt iudicari
 idem esse, quod cataphractum peregre ire ad S. Iacobum, aut si,

Esaias. 28.
 Ioy. 9.

Gregorius

*Indicant**Esais 1.*

milia opera. Iudicare significat totam pœnitentiã, significat damnare peccata, Hęc damnatio uere fit in contritione, & mutatione uitæ. Tota pœnitentiã, contritio, fides, boni fructus, impetrãt, ut mitigentur pœnæ, & calamitates publicæ & priuatae, sicut Esaias Capite primo docet. Desinite male facere, & discite bene facere &c. Si fuerint peccata uestra, ut coccinum, quasi nix dealbabuntur. Si uolueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Nec est ad satisfactiões & opera traditionum humanarũ transferenda grauissima & saluberrima sententiã, a tota pœnitentiã, & operibus debitis, seu a Deo præceptis. Et hoc prodest docere, q̄ mitigentur communia mala per nostram pœnitentiã, & per ueros fructus pœnitentiæ, per bona opera facta ex fide, non ut isti fingunt facta in peccato mortali. Et huc pertinet exemplum Niuitarum, qui sua pœnitentiã, de tota loquimur, recõciliati sunt Deo, & impetrauerunt, ne deleteretur ciuitas.

*Augustinus**Satisfactio est**Gregorius*

Quod autem Patres mentionem faciunt satisfactiõis, q̄ concilia fecerunt Canones, diximus supra disciplinã Ecclesiasticã fuisse, exempli causa constitutam. Nec sentiebant hanc disciplinã necessariã esse, uel ad culpã, uel ad pœnæ remissionem. Nam si qui in his mentionem purgatorij fecerunt, interpretãtur esse nõ compensationem æternæ pœnæ, non satisfactiõem, sed purgatiõem imperfectarum animarum, Sicut Augustinus ait uenialia concremari, hoc est, mortificari diffidentiam erga Deum, & alios affectus similes. Interdum Scriptores transferunt satisfactiõis uocabulum ab ipso ritu, seu spectaculo, ad significandã ueram mortificationem, Sic Augustinus ait. Vera satisfactio est peccatorum causas excidere, hoc est mortificare carnem. Item cohercere carnem non ut cõpensentur æternæ pœnæ, sed ne caro pertrahat ad peccandum. Ita Gregorius de restitutione loquitur, falsam esse pœnitentiã, si non satisfiat illis quorum res occupatas tenemus, Non enim uere dolet se furatum esse, aut rapuisse is, qui adhuc furatur. Tantis per enim fur aut predo est, dum est iniustus possessor

possessor alienæ rei, Ciuilis illa satisfactio necessaria est, quia scriptum est, qui furatus est, deinceps non furetur. Item Chryso-
 mus inquit, In corde contritio, in ore confessio, in opere tota hu-
 militas. Hoc nihil contra nos facit, debent sequi bona opera pœ-
 nitentiam, debet pœnitentia esse, non simulatio, sed totius uitæ
 mutatio in melius.

Chrysostronibus

Item Patres scribunt satis esse, si semel in uita fiat illa publica
 seu solennis pœnitentia, de qua sunt facti Canones satisfactorum.
 Qua ex re intelligi potest, q̄ sentiebant illos Canones, nō esse ne-
 cessarios ad remissionem peccatorum. Nam præter illam solennē
 pœnitentiam, sæpe alias uolunt pœnitentiam agi, ubi non requi-
 rebantur Canones satisfactorum.

Architecli confutationis scribunt non esse tolerandum, ut sa-
 tisfactiones contra expressum euangelium aboleantur. Nos igitur
 ostendimus Canonicas illas satisfactiones, hoc est opera non
 debita, faciēda propter cōpensationē pœnæ, nō habere mandatū
 euāgelij. Res ipsa hoc ostēdit, si opera satisfactorum sunt opera nō
 debita, quare allegant expressum euangeliū. Nā si euāgelij iube-
 ret cōpēsari pœnas per talia opera, iā essent debita opera. Sed sic
 loquuntur, ut fucum faciant imperitis, & allegāt testimonia, quæ
 de debitis operibus loquuntur, cum ipsi in suis satisfactionibus
 præscribāt opera nō debita. Imo ipsi cōcedunt in scholis sine pec-
 cato recusari posse satisfactiones. Falso igitur hic scribunt, q̄ ex
 presso euangelio cogamur satisfactiones illas Canonicas suscipere.
 Cæterum nos sæpe iam testati sumus, q̄ pœnitētia debeat boni
 fructus parere, & qui sint boni fructus docent mandata, uide
 licet inuocatio, gratiarum actio, confessio euangelij, docere euangeli-
 um, obedire parentibus, & magistratibus, seruire uocationi,
 non occidere, non retinere odia, sed esse placabilem, dare egentibus
 quantum pro facultatibus possumus, non scortari, nō mœchari,
 sed coercere, & refrenare, castigare carnem, non propter cōpen-
 sationem pœnæ æternæ, sed ne obtemperet diabolo, ne offendat

Boni fructus sunt

Y

spiritū sanctū, Itē uera dicere. Hi fructus habent præcepta dei, &
 propter gloriā & mādatū dei fieri debēt, habēt & præmia. Sed q̄
 nō remittātur poenæ æternæ, nisi propter cōpensationē certarū
 traditionū aut purgatorij, hoc nō docet scriptura. Indulgētia or-
 dīm erant cōdonationes publicarū illarū obseruationū, ne nimiū
 grauarentur homines. Quod si humana autoritate remitti satisfac-
 tiones & poenæ queunt, non igitur iure diuino, necessaria est illa
 compensatio. Nam ius diuinum non tollitur humana autorita-
 te. Porro cum nunc per se antiquatus sit mos, & quidem dissimulans
 tantibus Episcopis, nihil opus est remissionibus illis. Et tamen
 mansit nomen indulgentiarū. Et sicut satisfactiones non intel-
 lectæ sunt de politica disciplina, sed de compensatione poenæ. Ita
 indulgentiæ male intellectæ sunt, q̄ liberent animas ex purgato-
 rio. At clauis non habet potestātē, nisi super terrā ligandi, & solu-
 uendi, iuxta illud, Quidquid ligaueris super terram, erit ligatū in
 cœlo. Quidquid solueris super terrā, erit solutū in cœlo. Quam-
 quam, ut supra diximus, clauis potestatem habet non imponendi
 poenas aut cultus instituēdi, sed tantum habet mandatum remittē-
 tendi peccata, his qui conuertuntur, & arguendi & excommuni-
 candi istos qui nolunt conuerti. Sicut enim soluere significat re-
 mittere peccata, Ita ligare significat nō remittere peccata. Loqui-
 tur enim Christus, de regno spirituali. Et mandatū dei est, ut mi-
 nistri euangelij absoluant hos qui conuertuntur, iuxta illud, Po-
 restas nobis data est ad ædificationem. Quare reseruatō casuum
 politica res est. Est enim reseruatō poenæ Canonica, non est re-
 seruatō culpæ coram deo in his qui uere conuertuntur. Proinde
 recte iudicant aduersarij cum fatentur, q̄ in articulo mortis illa re-
 seruatō casuum non debeat impedire absolutionē. Exposuimus
 summam nostræ doctrinæ de poenitentia, quam certo scimus pi-
 am, & salubrem bonis mentibus esse. Et boni uiri si contulerint
 nostram doctrinam cum confusissimis disputationibus aduersæ

Soluere
 Ligare

itorum, perspicient aduersarios omisisse doctrinam de fide iustificante, & consolante pia corda. Videbunt etiam multa fingere aduersarios, de merito attritionis, de illa infinita enumeratione delictorum, de satisfactionibus, οὐτε γὰρ φασιμ, οὐτε οὐρανοῦ ἀπτόμενα, quæ ne ipsi quidem aduersarij satis explicare possunt.

DE NUMERO ET VSV

Sacramentorum.

IN XIII. articulo probant aduersarij, q̄ dicimus sacramenta non esse tantum notas professionis inter homines, ut quidam fingunt, sed magis esse signa & testimonia uoluntatis dei erga nos, per quæ mouet deus corda ad credendum. Sed hic iubent nos etiam septem sacramenta numerare. Nos sentimus præstandum esse, ne negligentur res & ceremoniæ in scripturis institutæ, quotscunq̄ sunt. Nec multum referre putamus, etiamsi docendi causa alij numerant aliter, si tamen recte conseruent res in scriptura traditas. Nec ueteres eodem modo numerauerunt.

Si sacramenta uocamus ritus, qui habet mandatum dei, & qui bus addita est promissio gratiæ, facile est iudicare quæ sint proprie sacramenta. Nam ritus ab hominibus instituti non erunt hoc modo proprie dicta sacramenta. Non est enim autoritatis humanæ, promittere gratiam. Quare signa sine mandato dei instituta, non sunt certa signa gratiæ, etiã si fortasse rudes docent, aut admonent aliquid. Vere igitur sunt sacramenta, Baptismus, Cœna domini, Absolutio, quæ est sacramentum pœnitentiæ. Nam hi ritus habent mandatũ dei, & promissionẽ gratiæ, quæ est propria noui testamenti. Certo enim debent statuere corda, cū baptizamur, cum uescimur corpore domini, cū absolui mur, q̄ uere ignoscat nobis deus propter Christum. Et corda simul per uerbum & ritum mouet deus, ut credant, & concipiant fidem, sicut ait Paulus, Fides ex auditu est. Sicut autem uerbum incurrit in aures, ut feriat cor

Sacramenta sint